

Justitieombudsmannen
Hans-Gunnar Axberger

Aktiebolaget Svensk Bilprovning har samarbetat med ett bilföretag på sådant sätt att dess oberoende som kontrollorgan kunnat ifrågasättas

Beslutet i korthet: Bilprovningen samarbetade med en enskild biltillverkare (Renault) bl.a. genom att sända brev till Renaultägare. I ett brev undertecknat av Bilprovningens vd lovordades Renaults kvalitetsarbete. Ett andra brev utsändes av biltillverkaren med diverse erbjudanden. Där förekom Bilprovningens logotyp tillsammans med Renaults. Breven har medfört att Bilprovningens oberoende som kontrollorgan med fog kunnat ifrågasättas. Bilprovningen kritiseras för sin medverkan.

Bakgrund och utredning

AA anmälde Aktiebolaget Svensk Bilprovning (fortsättningsvis Bilprovningen) till JO. Han hänvisade till två brev som sänts till hans familj.

Det första av de båda breven var skrivet på Bilprovningens brevpapper, daterat den 8 mars 2010 och undertecknat av Bilprovningens verkställande direktör BB. Det hade följande lydelse.

Bäste Renaultägare,

Renault Sverige har som ambition att verka för hög teknisk kvalitet och tar nu Bilprovningens statistik som grund för sitt långsiktiga kvalitetsarbete.

Som en del i detta kvalitetsarbete kommer din bil att erbjudas en kostnadsfri kvalitetskontroll av Renault Sverige **innan du åker till Bilprovningen för kontrollbesiktning**.

Att fordonstillverkare som Renault tar till sig vår kunskap och använder sig av vår statistik för att förbättra kvalitetsarbetet är något som vi på Bilprovningen uppmuntrar och ser som ett steg i rätt riktning.

Vi har därför valt att lämna ut delar av våra fordonsägaruppgifter för att Renault inom kort ska kunna kontakta dig med ovanstående erbjudande inför kommande kontrollbesiktning.

Med vänlig hälsning

AB Svensk Bilprovning

Det andra brevet var daterat mars 2010 och undertecknat av verkställande direktören för Renault Nordic. Brevet kom i ett kuvert som innehöll både Bilprovningens och Renaults logotyper och på kuvertet stod texten ”Det här är

brevet som Bilprovningen berättade om”. Även brevet innehöll såväl Bilprovningens som Renaults logotyper. Det hade huvudsakligen följande lydelse.

För en kort tid sedan fick du ett brev från Bilprovningen som förklarade att vi på Renault snart skulle höra av oss.

Renault har länge haft fokus på frågor gällande miljö, kvalitet och säkerhet – och vi är idag den biltillverkare som har flest modeller med maximala 5 stjärnor i krocktester utförda av Euro NCAP. Vi på Renault och Bilprovningen har upptäckt att vi i mångt och mycket delar samma vision gällande ovanstående, och vi har därför inlett ett samarbete för att bidra till ökad trafiksäkerhet.

Som ett led i detta arbete erbjuder vi nu en **kostnadsfri genomgång av din bil inför besiktningen** (värde 500 kr). Detta erbjudande gäller t.o.m. det datum du genomför din kontrollbesiktning. På brevets baksida kan du se exakt vilka punkter vi går igenom samt läsa mer om Bilprovningens och Renaults gemensamma säkerhetsarbete.

Om vi skulle upptäcka något som behöver åtgärdas kan vi oftast utföra detta direkt. Du kan då använda någon av de bifogade värdecheckarna som delbetalning. Notera att du får rabatt på såväl originaldelar och arbete som originaltillbehör och originalservice.

Ovanstående genomgång och erbjudanden gäller endast på auktoriserade Renault-verkstäder, då dessa är de enda verkstäder som har den specialutbildning och de anpassade verktyg som krävs för korrekt utförande.

Bilprovningen anmodades att yttra sig. I ett yttrande anförde bolaget, genom verkställande direktören BB, bl.a. följande.

Bilprovningen har – tidigare i samarbete med Konsumentverket – varje år givit ut en publikation benämnd ”Begagnade Bilar – Starka Sidor & Svaga Punkter”.

Av denna publikation framgår statistik över fel och/eller brister som Bilprovningen upptäckt när man utfört besiktning på mellan 120 till ca 160 olika bilmodeller som finns i Sverige.

Av 2010 års upplaga framgick att vissa modeller av märket Renault var behäftade med mycket allvarliga och därmed trafikfarliga fel och/eller brister.

När det kom till Renault Sverige AB:s, nedan kallad Renault, kännedom att vissa av deras modeller var behäftade med allvarliga fel och/eller brister vände sig Renault till Bilprovningen för att efterhöra om de kunde få tillgång till uppgifter om vilka aktuella Renaultägare som Bilprovningen har tillgång till via sin statistik.

Renault förklarade att de såg mycket allvarligt på den av Bilprovningen publicerade statistiken och att de var angelägna att rätta till de fel och/eller brister som framgick av Bilprovningens statistik.

— — —

Med det uppdrag som Bilprovningen hade av riksdag och regering att främja trafiksäkerheten i Sverige beslöt Bilprovningen att i samråd med Renault informera aktuella Renaultägare om och hur de kunde få sitt fordon trafiksäkrare på ett effektivt, enkelt och kostnadsfritt sätt.

För att Renaultägarna skulle förstå varför Renaults erbjudande senare kom och för att Renaultägarna skulle inse allvaret i de fel och/eller brister som statistiken visade förekom hos vissa Renaultmodeller beslöts att tillskriva aktuella Renaultägare.

Bilprovningen hade när bolaget anmodades att yttra sig bl.a. ombetts att kommentera utformningen av brevet från mars 2010 och bolagets inblandning i detsamma. Bolaget kommenterade detta på följande sätt.

Rubricerade brev är utformat och utsänt av Renault utan någon annan inblandning från Bilprovningen än att Bilprovningen fick se ett utkast till brevet innan det utsändes från Renault.

Bilprovningen har ingenting med att göra att Bilprovningens logotyp förekommer på kuvert och brev från Renault.

Bedömning

Inledning

Under JO:s tillsyn står statliga och kommunala myndigheter samt tjänstemän och andra befattningshavare vid dessa myndigheter. I övrigt omfattar tillsynen den som innehar en tjänst eller ett uppdrag, varmed följer myndighetsutövning, såvitt avser denna verksamhet (se 2 § lagen [1986:765] med instruktion för Riksdagens ombudsmän).

Bilprovningen är ett aktiebolag och står således under JO:s tillsyn såvitt gäller uppdrag där myndighetsutövning ingår. Bolaget har av staten fått i uppdrag att utföra bl.a. kontrollbesiktningar av motorfordon enligt fordonslagen (2002:574). Fram t.o.m. den 30 juni 2010 hade Bilprovningen ensamrätt att genomföra sådana besiktningar.

Kontrollbesiktningsverksamheten utgör myndighetsutövning. JO ska utöva tillsyn över det som hör till detta uppdrag. Till uppdraget får anses höra att utföra kontrollbesiktningen på ett opartiskt och sakligt sätt, så att myndighetsutövningens objektivitet inte kan sättas i fråga (jfr numera 4 kap. 2 h § fordonslagen och 8 kap. 3 a § fordonsförordningen [2009:211] samt prop. 2009/10:32 s. 63 f.). Klagomål som gäller åsidosättande av detta krav faller därmed inom ramen för den tillsyn JO ska bedriva.

Bilprovningens samarbete med Renault

Det finns inget att erinra mot att Bilprovningen tillhandahöll uppgifter från sina register om vilka personer i Sverige som ägde Renaultbilar. Det var inte heller fel att därefter underrätta de aktuella bilägarna om att uppgifterna hade lämnats ut. Däremot måste lämpligheten i det samarbete som resulterat i utsändandet av de här aktuella breven ifrågasättas.

Det första brevet, som hade undertecknats av Bilprovningens verkställande direktör, innehöll dels ett lovordande av Renault Sveriges kvalitetsarbete, dels en upplysning om att Renault skulle komma att erbjuda en kostnadsfri kvalitetskontroll inför bilens kontrollbesiktning. Kort därefter anlände brevet från Renault med det utlovade erbjudandet och tips om att man kunde teckna en särskild försäkring för Renaultbilar. Försändelsen innehöll även värdekuponer. Såväl kuvert som brev var försedda med Bilprovningens logotyp vid sidan av Renaults. I Renaults brev hänvisades till det av Bilprovningen utsända brevet och till ”Bilprovningens och Renaults gemensamma säkerhetsarbete”.

Redan utformningen av det första brevet var olämplig. Om man dessutom läser båda breven tillsammans, vilket faller sig naturligt eftersom breven hänvisar till varandra, kan man lätt ledas till slutsatsen att Bilprovningen samarbetar med en

enskild biltillverkare på ett sätt som gör att dess oberoende som kontrollorgan kan sättas i fråga.

På JO:s fråga har från Bilprovningens sida anförts att bolaget inte haft med utformningen av det andra brevet att göra på annat sätt än att man tagit del av ett utkast till detta. Jag tolkar det så att Bilprovningen inte reagerat mot utkastets innehåll och inte heller senare framställt några invändningar mot det brev som gick ut. Brevets innehåll borde dock ha föranlett Bilprovningen att fundera över sin vidare medverkan. Om det framgick av utkastet att Bilprovningens logotyp användes sida vid sida med Renaults borde bolaget ha insett det olämpliga i detta och motsatt sig det.

De båda brev som sänts ut har i alla händelser medfört att Bilprovningens oberoende som kontrollorgan med fog kunnat ifrågasättas. För sin medverkan till detta förtjänar Bilprovningen kritik.